

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Συμπληρωματική σύμβαση: η αναγκαιότητά της πρέπει να οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, ήτοι πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ – ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 9 Μαρτίου 2020, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Γεώργιος Βοΐλης, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία -Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά και Γεωργία Τζομάκα, Σύμβουλοι. Γραμματέας ο Γεώργιος Καρασσαβίδης.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος της Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να αποφασίσει σχετικά με την κατατεθείσα στις 10.9.2019 (με Α.Β.Δ. 372/2020) αίτηση του Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου – Ο.Τ.Α. α΄ βαθμού με την επωνυμία «...», που εδρεύει στ... και παραστάθηκε δια του πληρεξούσιου δικηγόρου του Σπυρίδωνος Χουλιάρα.

Με την προαναφερόμενη αίτηση επιδιώκεται η αναθεώρηση της 1297/2019 απόφασης του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Το Ελληνικό Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Οικονομικών, παραστάθηκε δια της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Σπυριδούλας Θωμοπούλου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του αιτούντος Δήμου, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης.

Την εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, που δήλωσε ότι το δικόγραφο δεν κοινοποιήθηκε νομίμως στο Ελληνικό Δημόσιο χωρίς να προβάλει λόγο ακυρότητας της διαδικασίας. Και

Τον Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 9.3.2020 γνώμη του και πρότεινε να απορριφθεί η αίτηση αναθεώρησης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Αγγελικής Μυλωνά και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Με το άρθρο τρίτο της Κ.Υ.Α. Δ1α/ΓΠ.οικ.26804/25.4.2020 «Επιβολή του μέτρου της προσωρινής αναστολής λειτουργίας των Δικαστηρίων και Εισαγγελιών στο σύνολο της Επικράτειας και της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, για το χρονικό διάστημα από 28.4.2020 έως και 15.5.2020» (φ. 1588/25.4.2020 Β'), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της από 11.3.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του», ήδη κυρωθείσας με το άρθρο 2 του ν. 4682/2020 (φ. 76 Α'), αποφασίστηκε, η προσωρινή αναστολή λειτουργίας των δικαστικών σχηματισμών του Ελεγκτικού Συνεδρίου για το διάστημα από 6.5.2020 έως 15.5.2020. Στην ίδια απόφαση ορίστηκε ότι κατ' εξαίρεση της αναστολής αυτής εντός του ως άνω διαστήματος διενεργούνται, μεταξύ άλλων, διασκέψεις εξ αποστάσεως με τη χρήση υπηρεσιακών τεχνολογικών μέσων, καθώς και επείγουσες διασκέψεις με φυσική παρουσία. Τούτου δοθέντος, το Δικαστήριο ομοφώνως αποφάνθηκε ότι συντρέχει σοβαρός λόγος για την εξ αποστάσεως λήψη απόφασης επί της υπό κρίση υπόθεσης με χρήση της υπηρεσίας τηλεδιάσκεψης της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e:Presence.gov.gr (βλ. το άρθρο 3 της Κ.Υ.Α. 429/2020, φ. 850 Β').

2. Για την άσκηση της κρινόμενης αίτησης δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (άρθρο 73 παρ. 1 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, φ. 52 Α', Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο).

3. Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η αναθεώρηση της 1297/2019 απόφασης του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε αίτηση του αιτούντος Δήμου για την ανάκληση της 607/2019 πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με την πράξη αυτή κρίθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1ης Συμπληρωματικής Σύμβασης του έργου «Αποκατάσταση ζημιών από φυσικές καταστροφές στο Δήμο ... - Αστική Οδοποιία».

4. Η ως άνω αίτηση αναθεώρησης έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και εν γένει νομοτύπως και, ως εκ τούτου, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω, ως προς την ουσιαστική βασιμότητα των προβαλλομένων δι' αυτής λόγων.

5. Η κρινόμενη αίτηση συμπληρώνεται με το από 16.3.2020 παραδεκτώς κατατεθέν υπόμνημα.

6. Ο ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (φ. 147 Α'), στο άρθρο 132, με τίτλο «Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη

διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» (όπως ισχύει μετά την αντικατάσταση του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης γ' της παρ. 1 με το άρθρο 22 παρ. 34 του ν. 4441/2016, φ. 227 Α'), ορίζει ότι «[ο]ι συμβάσεις (...) μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) (...) γ) όταν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: αα) η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή, ββ) η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης, γγ) οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης (...)

7. Στο Κεφάλαιο ΙΙ του ανωτέρω νόμου που τιτλοφορείται «Ειδικοί Κανόνες ανά είδος σύμβασης» και ειδικότερα στον Τίτλο Ι που αφορά στις δημόσιες συμβάσεις έργων περιλαμβάνεται το άρθρο 156 με τίτλο «Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους. Αυξομειώσεις εργασιών – νέες εργασίες». Στο εν λόγω άρθρο, εφαρμοζόμενο ειδικά στις συμβάσεις έργου, προβλέπεται η δυνατότητα τροποποίησης της σύμβασης για την εκτέλεση συμπληρωματικών εργασιών, οι οποίες, παρά το γεγονός ότι δεν περιλαμβάνονταν στο αρχικώς ανατεθέν έργο ούτε στην πρώτη συναφθείσα σύμβαση, δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από αυτήν. Τούτο, διότι είτε είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίηση του αντικειμένου της αρχικής σύμβασης είτε ο διαχωρισμός τους θα δημιουργήσει μείζονα προβλήματα στην αναθέτουσα αρχή. Πέραν των ανωτέρω, απαραίτητη προϋπόθεση για τη νόμιμη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης, το ύψος της οποίας δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης, είναι η αναγκαιότητά της να οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις. Ως απρόβλεπτες περιστάσεις, κατά την ανωτέρω έννοια, νοούνται πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης.

8. Στην υπό κρίση περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου που συνοδεύουν την ελεγχόμενη σύμβαση προκύπτουν όσα διαλαμβάνονται στις σκέψεις 9 έως 16 που ακολουθούν.

9. Σύμφωνα με την με αριθμ. 36396/28.03.2017 Εγκύκλιο Οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) 2017 και προγραμματισμό δαπανών Π.Δ.Ε. 2018-2020 του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης (ειδικότερα το Κεφ. 5, παρ. 5.13.2.4), προκειμένου να ενταχθούν νέα έργα άμεσης αποκατάστασης ζημιών σε υποδομές λόγω φυσικής καταστροφής απαιτείτο η υποβολή πρότασης από την Περιφέρεια με τη συνολική αποτίμηση της ζημιάς για την πληγείσα περιοχή και μετά από πρόταση του Φορέα Χρηματοδότησης, η οποία θα έπρεπε να συνοδεύεται από δικαιολογητικά κήρυξης της περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας και από

Τεχνικό Δελτίο, που, πέραν της κατηγοριοποίησης των ζημιών και τα αναλυτικά στοιχεία των υποέργων που προτείνονται να χρηματοδοτηθούν θα έπρεπε να περιλαμβάνει εκθέσεις και αυτοψίες ζημιών, σύντομη περιγραφή της μετεωρολογικής κατάστασης, σε σχέση με τις ζημιές, περιγραφή της μεθοδολογίας ανάλυσης του κόστους άμεσης ζημίας και σχετική φωτογραφική τεκμηρίωση.

10. Για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από έντονα καιρικά φαινόμενα από τις απογευματινές ώρες της 21ης έως και την 22α Οκτωβρίου 2016 στον αστικό ιστό της ..., καθώς και στο αστικό δίκτυο, σε τεχνικά έργα και σε υποδομές σε όλα τα γειτνιάζοντα τοπικά διαμερίσματα της Δημοτικής Ενότητας ..., υποβλήθηκε, με το .../16.12.2016 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του αιτούντος Δήμου, πρόταση για τη χρηματοδότηση του έργου με τίτλο «Αποκατάσταση ζημιών από τις φυσικές καταστροφές Οκτωβρίου 2016 στον Δήμο ...», συνολικού προϋπολογισμού 3.206.000,00 ευρώ, σε βάρος των πιστώσεων της Συλλογικής Απόφασης Έργων Περιφέρειας (Σ.Α.Ε.Π.) 801 του Π.Δ.Ε..

11. Κατόπιν της εξέτασης των υποβληθέντων από τον αιτούντα Δήμο στοιχείων το Περιφερειακό Συμβούλιο της Περιφέρειας ... ενέκρινε με την 119/4.7.2017 απόφασή του την πρόταση ένταξης και χρηματοδότησης του έργου «Αποκατάσταση ζημιών από φυσικές καταστροφές στο Δήμο ...» στη Σ.Α.Ε.Π. 801 του Εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε. έτους 2017 και εκδόθηκε σχετικώς η .../20.9.2017 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης, με την οποία τροποποιήθηκε το Π.Δ.Ε. έτους 2017 με την ένταξη στη Σ.Α.Ε.Π. 801, του έργου αυτού, με κωδικό 2017ΕΠ80100009 και προϋπολογισμό 2.753.000,00 ευρώ.

12. Στο πλαίσιο της υλοποίησης του 1ου Υποέργου του ως άνω έργου, με τίτλο «Αποκατάσταση ζημιών από τις φυσικές καταστροφές στον Δήμο ... - Αστική Οδοποιία» και προϋπολογιζόμενη δαπάνη 2.061.000,00 ευρώ, συντάχθηκε και θεωρήθηκε, στις 20.12.2017, η 90/2017 μελέτη, η οποία εγκρίθηκε με την .../9.2.2018 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής του αιτούντος Δήμου, ενώ με την ίδια απόφαση εγκρίθηκε η δημοπράτησή του με ανοικτό διαγωνισμό. Μετά το πέρας της διενεργηθείσας διαγωνιστικής διαδικασίας και την ανάδειξη ως αναδόχου της κοινοπραξίας «Κ/Ξ ...», η οποία είχε προσφέρει ποσοστό μέσης έκπτωσης 69,78%, το οικείο σχέδιο σύμβασης υπεβλήθη προς έλεγχο ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και με την 447/2018 πράξη του Ε΄ Κλιμακίου κρίθηκε ότι δεν κωλύεται η υπογραφή του. Η οικεία σύμβαση υπεγράφη στις 17.9.2018, έναντι συνολικού εργολαβικού ανταλλάγματος, ύψους 622.818,69 ευρώ, με Φ.Π.Α., και με προθεσμία περαίωσης των εργασιών αυτής την 16.6.2019, η

οποία παρατάθηκε με την 173/16.7.2019 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ... έως την 31.8.2019.

13. Το αντικείμενο της αρχικής εργολαβίας αφορούσε στην εκτέλεση των εργασιών για την τμηματική αποκατάσταση αστικής οδοποιίας που υπέστη ζημιές από τα καταστροφικά καιρικά φαινόμενα της περιόδου Οκτωβρίου 2016, προκειμένου οι ως άνω οδοί να γίνουν προσβάσιμες, λειτουργικές και να γίνει επαναφορά τους στην πρότερη κατάσταση. Ειδικότερα, οι προς εκτέλεση εργασίες αφορούσαν: (α) στην αποκατάσταση βλαβών οδοστρώματος, ήτοι ασφαλτοτάπητα και στρώσεων οδοστρωσίας, καθώς και ερεισμάτων που διαβρώθηκαν, (β) στην αποκατάσταση αποχετευτικών συστημάτων των οδών με καθαρισμό, διάνοιξη, διαμόρφωση των υπαρχόντων στοιχείων που φράχθηκαν κατά το πλημμυρικό φαινόμενο ή και ανακατασκευή - αποκατάστασή τους, (γ) στην αποκατάσταση στοιχείων σήμανσης και ασφάλειας των οδών και (δ) στην άρση καταπτώσεων, αποκατάσταση πρανών που αποσταθεροποιήθηκαν με ανακατασκευή των τοίχων αντιστήριξης σε θέσεις όπου προκλήθηκαν βλάβες.

14. Κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, με τη .../29.10.2018 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου ..., εγκρίθηκαν ο 1ος Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών (Α.Π.Ε.) και το 1ο Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.), με τους οποίους τακτοποιήθηκαν εργασίες και ποσότητες που ήταν αναγκαίες για την κατασκευή του έργου, με βάση τις επιμετρήσεις των ήδη εκτελεσμένων εργασιών και τις προσμετρήσεις των υπολειπομένων. Ακολούθως, στις 25.2.2019 συντάχθηκε από το Τμήμα Τεχνικών Υπηρεσιών του αιτούντος Δήμου ο 2ος Α.Π.Ε. του έργου, ο οποίος περιλαμβάνει την 1η συμπληρωματική σύμβαση.

15. Σύμφωνα με την με ίδια ημερομηνία αιτιολογική έκθεση, που τον συνοδεύει, η σύνταξη του 2ου Α.Π.Ε., καθώς και η σύναψη της 1ης συμπληρωματικής σύμβασης του έργου κατέστησαν αναγκαίες, προκειμένου να συμπεριληφθούν «εργασίες που η ανάγκη κατασκευής τους προέκυψε λόγω των μεγαλύτερων από τις αρχικώς εκτιμηθείσες ζημιές από τα καιρικά φαινόμενα, αλλά και λόγω (του) ότι αυτές επιδεινώθηκαν από τα πλημμυρικά φαινόμενα που συνέβησαν μετά την ένταξη χρηματοδότησης του έργου τον Δεκέμβριο 2017. Η ίδια έκθεση αναφέρει στη συνέχεια τα εξής: «Από την ημέρα των βλαβών την 20η και 21 Οκτωβρίου 2016 έως τη συμβασιοποίηση του έργου την 17η Σεπτεμβρίου 2018 πέραν του ότι, όπως προαναφέρθηκε, υπήρξε και νέο πλημμυρικό φαινόμενο που επέκτεινε τις φθορές, η μη αποκατάσταση των αρχικών βλαβών είχαν σε μεγάλο βαθμό επιδεινωθεί (sic). Αποτέλεσμα αυτού είναι οι αρχικές επιμετρήσεις, στις

θέσεις αποκατάστασης, όπως αυτές απεικονίζονται στο βιβλίο καταγραφής βλαβών, κατά τη σύνταξη της μελέτης να μην ανταποκρίνονται πλέον σήμερα στην πραγματική κατάσταση των προς αποκατάσταση βλαβών. Αυτό είχε ως συνέπεια να απαιτούνται μεγαλύτερες των αρχικώς εκτιμηθέντων ποσότητες για τα προς αποκατάσταση σημεία με προφανή κίνδυνο να μην μπορέσουν να αποκατασταθούν όλα τα σημεία που είχαν υποστεί βλάβες». Στην ως άνω αιτιολογική έκθεση διασαφηνίζεται ότι το ποσό της συμπληρωματικής σύμβασης δεν υπερβαίνει το 50% του αρχικού συμβατικού αντικειμένου και ότι δεν μεταβάλλεται η φύση της αρχικής σύμβασης, θα εκτελεσθούν δε από τον αρχικό ανάδοχο, διότι η αλλαγή δεν είναι εφικτή για λόγους λειτουργικούς, τεχνικούς και οικονομικούς. Συνολικά, κατά την έκθεση, το ποσό των συμπληρωματικών εργασιών ύψους 285.000,00 ευρώ (με Φ.Π.Α.), επιφέρει αύξηση κατά ποσοστό 45,76% της αρχικής σύμβασης.

16. Τα ανωτέρω τέθηκαν υπόψη του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της Περιφέρειας ..., το οποίο, χωρίς αναφορά σε αναλυτικά και πραγματικά στοιχεία, γνωμοδότησε θετικά με τη .../02/14.3.2019 γνωμοδότησή του. Με την .../2.4.2019 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του αιτούντος Δήμου εγκρίθηκε και ψηφίστηκε ο 2ος Α.Π.Ε. του έργου, συνολικής προτεινόμενης δαπάνης 622.818,69 ευρώ, και η σύναψη της 1ης συμπληρωματικής σύμβασης για την εκτέλεση των συμπληρωματικών εργασιών του ίδιου έργου, συνολικής προτεινόμενης δαπάνης 285.000,00 ευρώ.

17. Το Ε΄ Κλιμάκιο, επιληφθέν του ελέγχου νομιμότητας της ως άνω 1ης συμπληρωματικής σύμβασης του έργου, ανέβαλε αρχικώς με την 462/2019 πράξη του τη διατύπωση οριστικής κρίσης και ζήτησε τη συμπλήρωση των στοιχείων του φακέλου, μεταξύ, δε, άλλων, με στοιχεία που αφορούν στην αρχική μελέτη του έργου, την τυχόν ύπαρξη απόφασης παράτασης της αρχικής, εννεάμηνης, από την υπογραφή της σύμβασης, διάρκειας του έργου, καθώς και διευκρινίσεις, συνοδευόμενες από όλα τα απαραίτητα αποδεικτικά έγγραφα, σχετικά με τα καιρικά φαινόμενα της 20ης - 21ης Οκτωβρίου 2016 και των μεταγενέστερων πλημμυρικών φαινομένων που συνέβησαν την 1^η Δεκεμβρίου του 2017, για τη φύση και την έκταση των φθορών που προκλήθηκαν και για τον λόγο για τον οποίο δεν έγινε επικαιροποίηση της τεχνικής μελέτης και των τευχών δημοπράτησης του έργου, ώστε να ληφθούν και αυτές υπόψη, πριν τη διενέργεια του διαγωνισμού.

18. Μετά τη συμπλήρωση των στοιχείων του φακέλου, με το .../18.6.2019 έγγραφο του Αντιδημάρχου του αιτούντος Δήμου, εκδόθηκε η 607/2019 πράξη, με την οποία κρίθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1ης συμπληρωματικής σύμβασης για τους εξής δύο λόγους: (1)

Η ανάγκη σύναψης της συμπληρωματικής σύμβασης οφείλεται στα πλημμυρικά φαινόμενα που έλαβαν χώρα την 1η Δεκεμβρίου 2017, η μελέτη όμως του αρχικού έργου συντάχθηκε μεταγενέστερα, στις 20 Δεκεμβρίου 2017, ήτοι σε χρονικό σημείο κατά το οποίο το δεύτερο πλημμυρικό φαινόμενο που επέτεινε τις καταστροφές στο αστικό δίκτυο εντός της πόλης του Μεσολογγίου και στα δημοτικά και τοπικά διαμερίσματα του Δήμου, είχε ήδη εκδηλωθεί, με συνέπεια οι εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης να είναι ήδη γνωστές κατά τον χρόνο σύνταξης της μελέτης του αρχικού έργου, πολλώ δε μάλλον κατά τον χρόνο έγκρισης αυτής, καθώς και μεταγενέστερα κατά τη δημοπράτηση του αρχικού έργου, εσφαλμένα δε και από παράλειψη της αναθέτουσας αρχής, δεν συμπεριλήφθηκαν στο αρχικό σχεδιασμό, βάσει του οποίου δημοπρατήθηκε το κύριο έργο. (2) Έχει ήδη εξαντληθεί η προθεσμία περαίωσης του αρχικού έργου, ενώ δεν έχει εγκριθεί οιαδήποτε νέα παράταση των προθεσμιών αυτής, και επομένως, δεν είναι δυνατή η σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης μετά την εξάντληση της αρχικής συμβατικής προθεσμίας περάτωσης του έργου.

19. Το VI Τμήμα, επιληφθέν κατόπιν αίτησης ανάκλησης του αιτούντος Δήμου έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι το ανωτέρω υπό Β σκέλος της πράξης του Κλιμακίου δεν είχε προσβληθεί με την ασκηθείσα αίτηση ανάκλησης. Ανεξαρτήτως τούτου, έκρινε ότι η σύναψη της επίμαχης συμπληρωματικής σύμβασης δεν είναι δυνατή δοθέντος ότι η προθεσμία εκτέλεσης του αρχικού έργου είχε παρέλθει και δεν είχαν προσκομισθεί στοιχεία περί παράτασης αυτής. Περαιτέρω, έκρινε ότι η ανάγκη εκτέλεσης των εργασιών που περιλαμβάνονται στο αντικείμενο της συμπληρωματικής σύμβασης δεν οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, καθώς η εκδήλωση των πλημμυρικών φαινομένων της 1^{ης}.12.2017 και η επιδείνωση της υφιστάμενης κατάστασης ήταν ήδη γνωστές τόσο κατά τον χρόνο σύνταξης της μελέτης του αρχικού έργου (20.12.2017) όσο και κατά τον χρόνο έγκρισης αυτής (9.2.2017). Κατά συνέπεια, με την προσβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε ότι δεν συντρέχουν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις για τη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης.

20. Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται, ότι εσφαλμένα κρίθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι στη μελέτη του έργου θα έπρεπε να συμπεριληφθούν οι περαιτέρω φθορές και βλάβες που προκλήθηκαν από τα πλημμυρικά φαινόμενα της 1ης Δεκεμβρίου 2017, δεδομένου ότι η μελέτη αυτή είχε ήδη υποβληθεί για χρηματοδότηση στην Περιφέρεια ... τον Δεκέμβριο του 2016 και στο Υπουργείο τον Ιούλιο του 2017, ενώ μετά τη χρηματοδότησή της δεν δύναται να αυξάνεται το φυσικό της αντικείμενο και ο προϋπολογισμός της, ώστε να συμπεριληφθούν οι ανωτέρω βλάβες, οι

οποίες σε μεγάλο βαθμό έγιναν ορατές μετά την έναρξη των εργασιών της σύμβασης.

21. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο αιτών Δήμος προσκόμισε την .../16.7.2019 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ... περί παράτασης της αρχικής σύμβασης έως την 31η.8.2019, η οποία όμως δεν είχε τεθεί υπόψη του VI Τμήματος κατά το χρόνο εκδίκασης της αίτησης ανάκλησης.

22. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ανάγκη εκτέλεσης των εργασιών που περιλαμβάνονται στο αντικείμενο της επίμαχης συμπληρωματικής σύμβασης, καίτοι δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα της αναθέτουσας αρχής και του αναδόχου, αλλά στα έντονα καιρικά φαινόμενα που εκδηλώθηκαν κατά την 1η.12.2017, ήταν ήδη γνωστή τόσο κατά τον χρόνο σύναψης της αρχικής σύμβασης όσο και κατά τον χρόνο σύνταξης της σχετικής μελέτης (20.12.2017). Συνεπώς, δεν πληρούται ο ουσιώδης για την έννοια της συμπληρωματικής σύμβασης όρος, ο οποίος απαιτεί η ανάγκη σύναψής της να προήλθε από περιστάσεις οι οποίες προέκυψαν μετά την έναρξη εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης.

23. Προβάλλεται από τον αιτούντα Δήμο ότι η 90/2017 μελέτη του έργου είχε ήδη συνταχθεί από το Δεκέμβριο του έτους 2016 και αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα των υποβληθέντων εγγράφων χορήγησης της χρηματοδότησης, καθώς τόσο από τη διαδικασία έγκρισης της σχετικής πρότασης, όπως αυτή περιγράφεται στην 36396/28.03.2017 Εγκύκλιο Οδηγιών, όσο και από την .../4.7.2017 απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας ... προκύπτει ότι στα δικαιολογητικά στα οποία στηρίχθηκε η αξιολόγηση της πρότασης χρηματοδότησης του συγκεκριμένου έργου δεν περιλαμβάνεται η ως άνω μελέτη, καθώς μόνη βέβαιη ημερομηνία την οποία φέρει η μελέτη είναι εκείνη της σύνταξής της από τους μελετητές και της θεώρησής της από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου στις 20.12.2017. Όμως, ακόμα και αν ήθελε θεωρηθεί ότι λυσιτελώς προβάλλεται ο ανωτέρω ισχυρισμός, πάντως τα προσκομισθέντα από τον αιτούντα Δήμο Τεχνικά Δελτία ουδόλως αποδεικνύουν τον ανωτέρω ισχυρισμό, καθώς σε αυτά περιλαμβάνεται μία γενική μόνο περιγραφή των εργασιών αποκατάστασης των βλαβών της οδοποιίας του Δήμου, ενώ δεν εξειδικεύεται το ακριβές γεωγραφικό πλαίσιο εκτέλεσης της σύμβασης.

24. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αποτελεί εγγενές στοιχείο της διακήρυξης δημόσιου έργου αποκατάστασης οδοστρωμάτων ο ακριβής γεωγραφικός προσδιορισμός και η έκταση των παρεμβάσεων, ώστε, μεταξύ άλλων, σε περίπτωση σύναψης συμπληρωματικής σύμβασης, όπως εν προκειμένω, να είναι δυνατός ο έλεγχος τυχόν μη επιτρεπόμενης επέκτασης του τεχνικού αντικείμενου του έργου ή η τυχόν επικάλυψη εργασιών. Τέτοιος όμως προσδιορισμός δεν αποδεικνύεται ότι έγινε εν προκειμένω.

Για τον λόγο δε αυτό δεν είναι δυνατό να ελεγχθεί και ο ισχυρισμός του αιτούντος Δήμου, σύμφωνα με τον οποίο μέρος των προς αποκατάσταση με τη συμπληρωματική σύμβαση βλαβών έγινε ορατό μετά την έναρξη εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης, ο οποίος σε κάθε περίπτωση προβάλλεται εν προκειμένω αορίστως.

25. Τέλος, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι κανόνες έντεχνης εκτέλεσης ενός έργου επιτάσσουν στην αναθέτουσα αρχή, εφόσον μεσολαβήσουν, ως εν προκειμένω, μεταβολές στα τεχνικά χαρακτηριστικά και δεδομένα επί των οποίων ο σχεδιασμός του υπό ανάθεση έργου στηρίχθηκε, να γίνεται επικαιροποίηση ή εκ νέου εκπόνηση της σχετικής μελέτης. Όπως δε ορθώς επισημαίνεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, εφόσον κατά τους ισχυρισμούς του αιτούντος Δήμου η επικαιροποίηση αυτή δεν ήταν δυνατή, έπρεπε για την εκτέλεση των περιλαμβανόμενων στη συμπληρωματική σύμβαση εργασιών είτε να γίνει νέα πρόταση προς την Περιφέρεια για τη χρηματοδότησή τους σε βάρος πιστώσεων είτε να αναζητηθεί άλλος τρόπος χρηματοδότησης.

26. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν συντρέχουν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις τροποποίησης της σύμβασης και η κρινόμενη αίτηση αναθεώρησης πρέπει να απορριφθεί.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση αναθεώρησης.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 30 Απριλίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΥΛΩΝΑ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΑΔΗΣ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 22 Ιουνίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΑΗΣ